

Pla Estratègic
Metropolità
de Barcelona

TERCER SECTOR I COHESIÓ SOCIAL A LA BARCELONA METROPOLITANA

Carles Barba

Desembre 2014

Nota. Les opinions expressades en els documents d'aquesta col·lecció corresponen als seus autors. El Pla Estratègic Metropolità de Barcelona no s'identifica necessàriament amb les seves opinions.

ABSTRACT

Una Barcelona innovadora, creativa i emprenedora econòmicament només és pensable i desitjable si disposa d'un important grau de cohesió i benestar social. La crisi econòmica ha colpejat la majoria de la població, especialment els col·lectius i sectors més indefensos, i els indicadors d'ocupació, pobresa i desigualtat han evolucionat negativament.

Les entitats del tercer sector s'han trobat amb un doble repte: donar solucions a l'emergència social i alhora fer-ho en pitjors condicions en termes de recursos. Malgrat tot, el teixit associatiu esdevé un gran actiu social i econòmic i la ciutadania apareix amb creixent vitalitat i iniciativa.

Per l'autor, la cohesió social de Barcelona demana transformacions en el tercer sector i alhora polítiques públiques que el reforcin com actor amb capacitat de prestar serveis públics, generar ocupació i canalitzar participació ciutadana. També una aliança estratègica entre administracions i tercer sector sobre la base de "causes comunes".

PARAULES CLAU

tercer sector, fundacions, ONG, finançament, vulnerabilitat, capital social, ocupació, ciutadania.

AUTOR

Carles Barba. Llicenciat en Ciències de l'Educació (UAB) i Diplomant en Funció Gerencial de les Administracions Públiques (FGAP) per ESADE. Va ser un dels impulsors de Movibaix i gerent de l'entitat de 1986 a 1995. També de Fundesplai, la Fundació Catalana de l'Esplai, en la qual va ser director general de 1996 a 2002. Des de 2003 n'és el seu vicepresident de Relacions Institucionals. Va participar en el procés de constitució i desenvolupament de la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya de la qual en va ser president entre 2007 i 2009.

PRESENTACIÓ

El document de bases del nou pla estratègic de Barcelona integra de forma explícita la dimensió social que, juntament amb la resta d'aspectes, conformen un conjunt de factors interdependents que es necessiten i retroalimenten donant coherència, potència i credibilitat a l'estratègia global.

El pla planteja que no s'entén una Barcelona innovadora, creativa i emprenedora econòmicament sense disposar d'importants nivells de cohesió i benestar social bàsics i una bona articulació social i institucional.

Se senyala com un dels actius de Barcelona un significatiu capital social que descansa en dos pilars: uns serveis socials bàsics d'educació i salut i un mercat de treball metropolità amb un elevat grau d'integració. També s'esmenta que aquest capital social s'ha ressentit en els darrers anys arran de la crisi econòmica. L'augment dels nivells d'atur ha tingut com a conseqüència l'increment de la pobresa i les desigualtats que s'han agreujat amb la reducció de pressupostos públics i la laminació progressiva dels serveis de l'estat del benestar.

Malgrat aquesta conjuntura, el que en d'altres contextos hagués significat una fractura social en tota regla, el nostre país i Barcelona en particular ha tingut una capacitat de resiliència notable que s'explica en bona part per l'existència d'una doble xarxa: la familiar i la comunitària.

La xarxa familiar ha estat el nucli que en primera instància ha fet front a l'impacte de la crisi. Tenim múltiples expressions de com avis, homes, dones i joves han posat tots els seus actius, recursos i capacitats per fer front i donar suport als elements de la família més vulnerables.

La xarxa comunitària ha estat i és un segon element fonamental de contenció i articulació social. Per xarxa comunitària hem d'entendre el conjunt d'equipaments, serveis i dispositius de proximitat però també i molt especialment l'ampli i dens teixit associatiu present en el territori. És el tercer sector, aquest conjunt d'iniciatives socials que agrupen ciutadans i voluntats en associacions, fundacions i d'altres formes jurídiques sense ànim de lucre que treballen per al bé comú i d'una manera especial, per a aquells col·lectius més febles i indefensos.

És conegut, i la recerca ho ha evidenciat, que aquelles societats que disposen d'un teixit associatiu ric, plural i divers, estan en millors condicions per afrontar col·lectivament les dificultats i els períodes de crisi. També per activar econòmicament i el benestar d'una comunitat.

Catalunya i Barcelona en són dos bons exemples. Es tracta d'un país i d'una ciutat referents en aquest sentit, amb un important tercer sector que participa activament en la vida comunitària i social. Es tracta de comunitats amb components de civisme i solidaritat molt significatius, i amb una dilatada tradició i un llarg recorregut pel que fa a la seva estructuració.

El present escrit té per objecte identificar la dimensió i el paper cabdal que té el tercer sector en el panorama actual des del punt de vista de la cohesió social i plantejar recomanacions i propostes sobre el seu paper en l'estratègia global de Barcelona en els propers anys.

Els dos primers apartats fan referència al diagnòstic del tercer sector social en el context de la crisi. En els dos següents se senyalen els reptes del sector i es formulen un conjunt de recomanacions i propostes en clau de futur des del punt de vista de les polítiques públiques en la Barcelona metropolitana.

Vull agrair les aportacions i els punts de vista de responsables d'entitats i analistes del tercer sector que han dedicat el seu temps de forma generosa a donar opinió sobre el tema i han aportat la seva mirada per fer més ric el text que segueix. D'una manera especial a Oriol Alsina, Salvador Busquets, Sònia Fuertes, Laia Grabulosa, Pau Vidal, Núria Valls i Ricard Valls.

1. Cohesió social i tercer sector

1.1 L'impacte de la crisi. Ciutadania i paper del tercer sector

La crisi econòmica ha tingut un impacte espectacular en la majoria de la població. D'una manera especial en aquells sectors més vulnerables i, de forma rellevant i com a nou efecte, l'empobriment d'amplis sectors de les classes mitjanes.

No és objecte d'aquest escrit aprofundir en aquesta qüestió però sí assenyalar-ne els aspectes més significatius en la mesura que afecten a la cohesió social i les seves implicacions amb les organitzacions del tercer sector.

✓ L'increment de l'atur, la pobresa i la desigualtat

Les dades d'IDESCAT d'octubre de 2014 referides a l'any 2013 (1) situen en un 19,8% les persones que viuen a Catalunya per sota el llindar de la pobresa. És a dir, una de cada cinc persones té uns ingressos que es troben per sota del 60% de la mitjana, inferiors a uns 9.000 € anuals.

Pel que fa a la pobresa infantil, el mateix IDESCAT situa aquests mateixos indicadors en un 27,3%, prop de 300.000 infants menors de setze anys a Catalunya. Les dades més recents del mateix institut d'estadística ens informen que un 15,1% dels infants de Catalunya viuen en llars on cap dels seus components té feina. També que l'índex d'abandonament prematur escolar està situat en un 24,7%, amb dades de 2013 proporcionades el maig de 2104.

Pel que fa a l'ocupació laboral, les dades del tercer trimestre de 2014 d'IDESCAT ens diuen que a Catalunya hi ha 725.000 persones desocupades, i un atur del 19,1%. En el cas dels joves menors de 25 anys, l'atur arriba al 47%. Quant als treballadors que tenen feina, el 60% tenen uns ingressos inferiors als 1.000 € mensuals. La precarització ha guanyat terreny i avui es pot ser pobre tot i tenir una ocupació laboral.

Segons el Consell General del Poder Judicial, (2) el nombre de desnonaments a Catalunya a 2013 ha estat de 15.991 i en mig any, al 2014 ja arriben a 8.642. Per la seva banda, els indicadors de pobresa energètica se situen entre un 5% i un 10% segons els casos.

Les dades són colpidores, insuportables. El punt de partida ja no era bo però tots els indicadors esmentats han augmentat espectacularment en els darrers set anys de crisi i no són sostenibles en termes de futur immediat.

Paradoxalment, la crisi ha incrementat les desigualtats. Oxfam-Intermón aportava fa uns mesos un informe en aquest sentit. (3) Vint fortunes de l'Estat tenien més diners que els 14 milions de persones més pobres. I en els darrers deu anys, el 20% més ric havia incrementat en un 30% la seva distància en els seus ingressos respecte el 20% més pobre.

La pobresa i la misèria a més de ser injusta té uns efectes devastadors. La desigualtat afegeix uns agreujants en termes de cohesió social. És corrosiva, erosiona les relacions i els comportaments, fractura la societat.

✓ **L'afectació en els col·lectius vulnerables: infants, joves i immigrants**

Com s'ha dit anteriorment, aquesta crisi ha tingut la particularitat d'afectar les classes mitjanes, que s'han vist empobrides i part d'elles s'han trobat en situacions inèdites com haver de ser receptores dels serveis socials i d'ajuts per tal de garantir qüestions bàsiques com són l'alimentació, l'habitatge o l'energia.

Tanmateix, la crisi ha castigat especialment aquells col·lectius i sectors més indefensos entre els quals trobem la infància, la joventut o els immigrants.

Senyalo aquesta qüestió en aquest espai de diagnòstic per dos motius: en primer lloc, perquè les organitzacions del tercer sector es caracteritzen per atendre els col·lectius més vulnerables i, en segon lloc, perquè els tres col·lectius esmentats són del tot estratègics també en termes de futur.

Dit en negatiu, les conseqüències de la pobresa material, social, relacional, educativa i cultural en l'etapa de la infància tenen una afectació en les seves vides molt rellevants. Formulats en positiu, una inversió adient en els primers anys de la vida de les persones a més de justa és del tot rendible en clau de futur.

El mateix podríem dir dels joves. Quan una societat exclou del mercat laboral a més de la meitat dels seus joves i precaritza una bona part de la resta, a més de ser enormement injust, està minant una generació absolutament imprescindible per generar desenvolupament econòmic i social.

Els immigrants tenen menys xarxa en termes comparatius que la resta de conciutadans. És imprescindible donar-los suport i proporcionar-los aquest coixí en el període de crisi. Si ho fem, a més de fer justícia estarem contribuint a promoure i potenciar un dels principals actius de futur en termes d'integració social i comunitària dels ara nous i també en la internacionalització de les relacions humanes, econòmiques i socials.

✓ **Els efectes de les retallades en educació, salut i serveis socials**

La reducció dels pressupostos públics i la política d'austeritat de les administracions afecta els serveis educatius, socials i de salut que s'estan ressentint quan més falta fan i en aquest sentit afecten l'actiu de capital social que té la nostra societat.

El sistema està més tensionat, no es poden atendre les demandes creixents ni amb la qualitat necessària ni en el temps adient.

Aquesta reducció no només té un impacte negatiu en l'atenció a les persones, particularment en les més vulnerables, sinó que també lesiona l'economia i l'ocupació en els àmbits educatius, socials i sanitaris. D'una manera particular, ho veurem més endavant, en les entitats del tercer sector que es troben sovint en primera línia de foc atenent les creixents demandes amb menys recursos que mai.

✓ **L'activació de la ciutadania**

Un dels elements més significatius del nou temps marcat per la crisi i una de les característiques que caracteritza el que s'ha anomenat com a canvi d'època és l'activació de la ciutadania com a protagonista de la vida pública.

Les afectacions de la crisi, les reduccions de l'estat del benestar, les incapacitats del sistema per donar-hi resposta i la impotència de la política per resoldre els problemes de la gent han dut a sectors importants de la ciutadania a prendre la iniciativa i a comprometre's ja sigui en termes de protesta, de construcció de projectes o d'exercici de voluntariat.

Aquest element té múltiples i diverses expressions que van des del 15M, a la iniciativa de la PAH, al moviment per la independència, les mareas sectorials de salut o ensenyament o la conformació de nous partits o candidatures municipals, però també els èxits de mobilització de persones i recursos amb el gran recapte anual, les maratons de TV3 o la

progressiva incorporació de voluntariat de persones ja jubilades laboralment en entitats del tercer sector.

La delegació de la cosa pública en uns representants polítics o en uns funcionaris com a garantia exclusiva de l'estat del benestar i del bé comú ha entrat en crisi. Sectors significatius de la ciutadania han pres la paraula i estan en disposició i voluntat d'assumir responsabilitats. Cal llegir aquest fet com un gran actiu, potenciat per la crisi, que ha de tenir una consideració especial en el marc de l'estratègia de la Barcelona futura.

1.2 L'aportació del tercer sector en la cohesió social

Com s'ha senyalat en la presentació, el tercer sector compleix una funció cabdal en la cohesió social d'una comunitat. Destaquem a continuació aquelles funcions que desenvolupa especialment i aquells aspectes que han pres més rellevància en els darrers anys a causa de la crisi.

✓ Atenció als col·lectius més vulnerables

Una de les qüestions que caracteritzen les entitats del tercer sector és l'atenció a col·lectius especialment febles i vulnerables. En termes històrics, ha estat habitual que la mateixa societat civil detectés una problemàtica, una necessitat i intentés donar una primera resposta. En molts casos, aquestes respostes, amb el temps, han passat a formar part tant dels drets que les lleis han integrat com dels serveis públics que les administracions han activat en els anys de construcció de l'estat del benestar.

En qualsevol cas, el tercer sector ha continuat treballant amb aquests col·lectius, ja sigui prestant el servei públic per encàrrec de les administracions o bé assumint aquells aspectes complementaris de l'atenció d'aquestes persones que els serveis públics no han cobert ja sigui per la seva dimensió o naturalesa.

Cal afegir finalment que és el tercer sector qui assumeix els serveis i l'atenció dels col·lectius més precaris o els serveis menys finançats en la mesura que no són objecte de negoci per part del sector mercantil que en els darrers anys ha entrat a operar en els serveis d'atenció a les persones.

✓ **Prestació de serveis públics**

Una de les funcions del tercer sector que ha pres més rellevància en les darreres dècades, i que explica en bona part el seu creixement, ha estat la prestació de serveis públics d'atenció a les persones.

Com hem dit, en alguns casos, el servei que es va generar des de la societat ha estat assumit per les institucions públiques i posteriorment concertat amb les entitats del tercer sector. És el cas, per exemple, de les escoles concertades, hospitals i serveis sanitaris o places de residències o centres de dia.

En d'altres, les administracions encarreguen la prestació de serveis públics generats per elles mateixes, pels procediments de contractació pública establerts a la llei. És el que s'anomena l'externalització dels serveis. L'atenció domiciliària o la gestió de determinats equipaments culturals, esportius i socials en són alguns exemples.

El tercer sector opera en aquest sentit com un proveïdor més de les administracions tot i que aporta valors afegits en termes de cohesió social i pel fet de destinar tots els recursos a un millor servei en la mesura que no pretén generar benefici econòmic. En tot cas, excepte en alguns sectors molt específics de l'àmbit de la discapacitat i de l'educació, el sector mercantil lucratiu ha entrat com operador en la prestació de determinats serveis, competint amb el tercer sector. A més, sovint les administracions públiques atorguen els serveis més en raó del preu que no pas de la qualitat del servei i en general no contempen l'aportació específica de les entitats no lucratives.

✓ **Proximitat, àmbit local i capacitat de resposta a les noves necessitats**

L'ADN de les entitats del tercer sector es descriu a partir de l'actuació en l'àmbit local. La proximitat és una de les claus que explica la seva eficàcia en l'atenció a les persones i també en la canalització de voluntariat i participació ciutadana.

El mateix tercer sector, com veurem més endavant té una gran capillaritat en la seva estructuració organitzativa i està compost per milers d'entitats petites i mitjanes vinculades a la comunitat.

És també aquesta proximitat la que li permet detectar necessitats i aportar noves respostes. Les organitzacions del tercer sector han demostrat històricament flexibilitat i innovació per tal d'imaginar solucions a problemes comunitaris o de col·lectius específics.

També en intermediar amb les administracions per tal de fer arribar problemàtiques, propostes i representar en general a col·lectius sense veu pròpia.

✓ **L'acollida i l'acompanyament cap a l'autonomia. Les tres "a"**

Una recerca sobre bones pràctiques de les entitats del tercer sector que treballen en la inclusió social, realitzada per l'IGOP de la UAB, (4) va identificar tres funcions que aporten de forma específica i per a les quals estan especialment indicades a desenvolupar. Són les tres "a": acollida, acompanyament i autonomia.

"L'acolliment" té a veure amb acceptar i partir de la condició i les característiques de la persona. Tal com és, sense haver-la de classificar en cap lògica de l'administració, sense menystenir-la per cap condició prèvia. A partir d'aquí, es tracta "d'acompanyar-la" en el seu itinerari. Més enllà de garantir determinat servei, del que es tracta és de donar-li eines i suport en un procés en què ha de ser protagonista per tal d'arribar a l'objectiu de "l'autonomia". Aquesta és la tercera funció: l'objectiu és que la persona deixi de ser dependent i pugui assolir la condició de ciutadania plena perquè disposa dels mínims requeriments educatius, laborals, econòmics i relacionals per poder fer-ho.

La prestació paliativa d'una persona o col·lectiu que pateix l'exclusió resol l'emergència. L'actuació continuada en el temps que incorpora el tercer sector amb el procés descrit genera inclusió i ciutadania.

✓ **Generació de vincles, valors i xarxa social**

Una de les funcions primordials del tercer sector és la generació de vincles i la construcció de xarxa social. En una societat que estimula l'individualisme, les associacions i entitats de tot tipus esdevenen espais de trobada, comunicació i de sociabilitat.

Les entitats són espais comunitaris on es practica la convivència i esdevenen autèntiques escoles de ciutadania i espais de participació.

El tercer sector és també generador i transmissor de valors. Les persones que formen part de les organitzacions tenen incorporats valors cívics i de solidaritat. Les entitats es converteixen en aquest sentit en autèntics nodes transmissors de valors positius per a la comunitat.

Finalment, les persones que per diverses raons pateixen exclusió, no disposen de xarxa familiar o pateixen soledat, troben en les entitats del tercer sector els vincles que els permeten viure i sentir-se part activa de la comunitat. Exerceixen en aquest sentit una funció substitutòria i esdevenen una autèntica xarxa de seguretat.

✓ **Canalització de participació ciutadana, representació i incidència política**

Les organitzacions del tercer sector, més enllà de garantir l'atenció de col·lectius vulnerables o prestar amb més o menys eficàcia determinats serveis públics, fan una funció bàsica que les caracteritza: canalitzar participació ciutadana.

Tradicionalment això ha estat així. Les entitats del tercer sector no són una altra cosa que voluntat de persones que s'agrupen per tal d'assolir uns objectius que tenen a veure amb l'interès general o de col·lectius amb necessitats especials.

Aquestes persones dediquen temps, capacitats i recursos a fer-ho possible. Contribueixen d'aquesta manera a l'interès públic, treballen per al bé comú, més enllà dels seus interessos particulars. Ho fan de formes molt diverses: denunciant situacions injustes, reivindicant polítiques públiques, formulant propostes i impulsant iniciatives, realitzant activitats concretes a través de la seva activitat voluntària o remunerada.

Les entitats del tercer sector han esdevingut instruments de representació i intermediació amb els poders públics per tal de vehicular necessitats, propostes de col·lectius que moltes vegades, per la seva condició de vulnerabilitat no accedeixen a la interlocució amb les institucions públiques o els mitjans de comunicació.

Com dèiem al principi, la crisi econòmica però també la incapacitat de la política tradicional per resoldre els problemes col·lectius, ha activat la ciutadania, la seva voluntat de participar i una bona part d'ella ho fa amb les organitzacions del tercer sector.

✓ **Sector econòmic i ocupacional**

Finalment, però no per això menys important, al costat de la seva aportació en matèria social, el tercer sector té una gran importància en matèria econòmica i ocupacional.

Els serveis a les persones ha esdevingut en les darreres dècades un sector econòmic de primera magnitud i amb un alt potencial de creixement. En la nova societat i amb el nostre

entorn, al costat de la indústria i del turisme, l'atenció a les persones apareix com un dels àmbits amb major projecció de creixement.

Es tracta, a més, d'una activitat econòmica d'interès social amb la qual cosa genera un cercle virtuós perquè el major benestar reverteix també en una millora econòmica.

El tercer sector és un actor clau en aquest àmbit que ja ocupa més de 100.000 treballadors i representa un 2,8% del PIB català.

2. Dimensió i incidència del tercer sector social a Catalunya i Barcelona

Els sistemes d'informació i el registre de dades referides al tercer sector tenen encara poc recorregut i són imperfectes. Malgrat això, en els darrers anys, s'ha desenvolupat una tasca de recerca continuada que ens aporta uns indicadors que mesuren la seva evolució.

De fet, la primera iniciativa en aquest sentit es va produir fa poc més de deu anys quan el Centre d'Estudis de Temes Contemporanis de la Generalitat va elaborar el primer Llibre Blanc del Tercer Sector Cívico Social (5), per iniciativa d'un grup d'entitats que en aquell moment van promoure un procés de confluència que va donar com a resultat la constitució de la Taula del Tercer Sector Social de Catalunya l'any 2013.

Aquell estudi va permetre aportar una primera fotografia del tercer sector de l'àmbit social a partir de les següents dades: 5.600 organitzacions, 155.000 voluntaris, 52.000 treballadors, prop d'un milió de persones destinatàries i un volum econòmic anual de l'1% del PIB català.

Aquestes dades van donar carta de ciutadania a una realitat que fins la data havia estat massa invisibilitzada malgrat la seva importància.

Des de llavors, la Taula del Tercer Sector Social i l'Observatori del Tercer Sector (OTS) han promogut l'elaboració dels Anuaris del tercer sector que s'han realitzat biennalment el 2009 (6), 2011 (7) i 2013 (8) respectivament. Aquesta recerca ha permès avaluar l'evolució d'un sector que ha estat molt sensible als impactes de la crisi com veurem més endavant en la mesura que el seu objecte és l'atenció a les persones amb més dificultats i que es nodreix en una part molt significativa, un 44%, dels pressupostos públics.

2.1 Radiografia d'un sector en creixement

L'anuari publicat el 2013, que es nodreix de les dades de les entitats corresponents al 2011, ens indica el creixement que s'ha produït al llarg de deu anys; s'han duplicat en bona part seus indicadors: 6.800 entitats, 300.000 voluntaris, 102.000 treballadors, 2.130.000 persones ateses i un volum econòmic equivalent al 2,8% del PIB català, uns 6.000 milions € (8).

Pel que fa als col·lectius destinataris de l'acció del tercer sector, destaquen per la seva dimensió el nombre d'organitzacions dedicades principalment a la infància i la joventut (19%), el de les dones (15%), el de la discapacitat (14%), el de la gent gran (14%), el de les malalties (8%), i el dels immigrants (7%).

Com a dada complementària, per tal de completar el dibuix del tercer sector, cal esmentar que es tracta d'un sector altament feminitzat: un 70% de les persones contractades són dones i també ho són un 60% de les persones voluntàries per bé que aquesta proporció es veu menys reflectida en la pertinença als òrgans de govern en què les dones representen un 48%.

Pel que fa al nivell de formació, és de destacar que el segment de persones amb estudis universitaris se situa en un 30% en el cas dels voluntaris i en un 42% en el cas dels treballadors. Percentatges superiors en qualsevol cas, més alt que la mitjana de la població catalana.

Pel que fa a l'estructura del seu finançament, el tercer sector social català combina les fonts privades, un 56%, amb les públiques, un 44%.

Les subvencions i convenis públics representen un 38% del conjunt dels ingressos, un 17% correspon a la prestació de serveis, un 20% a les quotes dels associats, un 15% a les donacions dels col·laboradors i un 10% a d'altres diversos.

Finalment cal dir que es tracta d'un sector molt diversificat des del punt de vista del volum de les seves entitats i amb una gran capil·laritat. El sector està compost per milers d'organitzacions petites i mitjanes. La mitja del pressupost se situa en 865.000 € per bé que el 55% de les entitats tenen un pressupost inferior als 100.000 € anuals i només un 10% tenen un pressupost superior als dos milions €.

En termes històrics, podem dir que si la dècada dels 90 va suposar la professionalització del sector i la seva incorporació massiva en la prestació de serveis, la dècada dels 2000 ha suposat la seva consolidació en termes d'estructuració i reconeixement institucional i social.

Més enllà del volum significatiu de les dades exposades, tant per la seva dimensió quantitativa com qualitativa, cal esmentar la seva importància en termes comparatius amb la resta de l'Estat. L'anuari del Tercer Sector d'Acció Social espanyol realitzat el 2010 per la Fundación Luis Vives (9) situava Catalunya en la primera posició de tot l'Estat pel que fa al pes del tercer sector. Aquest fet ens indica la fortalesa i l'actiu que representa en la nostra societat.

Els anuals del Tercer Sector Social realitzats ens indiquen que Barcelona ciutat suposa aproximadament un 36% del conjunt de Catalunya, (10) la qual cosa ens situaria en un volum aproximat d'unes 2.500 entitats, uns 108.000 voluntaris, 36.000 treballadors, 750.000 persones ateses i un volum econòmic de més de 2.000 milions €.

La ciutat i el seu entorn disposen, doncs, com un potent actiu, d'entitats dedicades a l'atenció a les persones i compromeses amb la vida comunitària. Un gran actiu per tal de garantir un entorn urbà que incorpori importants cotes de cohesió social i una ciutadania amb valors cívics i dinàmiques de reciprocitat entre col·lectius i territoris diversos.

2.2 Impacte de la crisi en el tercer sector

Per tal de completar el diagnòstic, correspon identificar l'impacte que ha tingut la crisi en el tercer sector i particularment l'evolució que ha experimentat en els darrers anys. Podem senyalar sis aspectes principals:

✓ Increment de la demanda i increment de la funció assistencial

Com ja s'ha dit en el primer capítol, la crisi ha afectat en primer lloc els sectors més vulnerables de la societat i, per una altra banda, les classes mitjanes que han entrat en un procés progressiu d'empobriment.

Ha augmentat, doncs, la necessitat d'atenció a aquestes persones. En aquest sentit, les entitats del tercer sector han vist com s'ha incrementat la demanda de forma significativa. El darrer anuari (8) situa l'increment d'un 25% les persones ateses en els darrers quatre

anys (entre 2007 i 2011): unes 430.000 persones més. Fa poques setmanes Caritas Barcelona informava que la xifra de persones ateses el 2013 s'havia doblat respecte les del 2007. En el mateix sentit, Creu Roja indicava que només l'any 2014 ja havia atès 260.000 persones per raons de pobresa, la qual cosa representa un increment del 44% respecte de l'any 2010.

Per altra banda, el sector ha hagut d'afrontar situacions noves des del punt de vista d'atenció a les persones ja que ha afectat de forma important moltíssima gent en aspectes essencials de la vida de les persones com són l'alimentació, l'habitatge, l'energia o l'atur en grans proporcions. També, i d'una manera significativa, a sectors més vulnerables com la infància.

Des del punt de vista qualitatiu i conceptual, s'ha accentuat la funció assistencial i pal·liativa del sector. També la funció instrumental que l'administració fa del sector com a operador per fer front a la urgència i a les situacions d'emergència social. Aquest paper és viscut de forma contradictòria per un sector que, més enllà de la seva vocació solidària, es proposa lluitar contra les causes que generen la pobresa i la desigualtat i dotar les persones excloses de mecanismes, capacitats i recursos per a la seva autonomia i l'exercici dels seus drets com a ciutadans de primera.

✓ **Disminució de recursos públics i privats**

La paradoxa és que el tercer sector ha hagut d'afrontar aquesta situació de major demanda amb una disminució de recursos públics i privats.

S'han reduït les subvencions i els ajuts de les administracions a les entitats, particularment en alguns sectors i col·lectius. L'anuari del Tercer Sector Social 2013 (8) recull que el 48% de les entitats han vist disminuir els ajuts públics.

El pes del finançament públic respecte el conjunt del sector s'ha reduït en cinc punts, del 49% al 44%.en els darrers quatre anys.

Pel que fa als recursos privats, també han disminuït. Com és conegut, els ajuts provinents de les obres socials de les caixes han desaparegut en la majoria dels casos i actualment s'han reduït exclusivament a la Caixa de Pensions. Per la seva banda, les quotes periòdiques de les persones sòcies han decrescut en un 7%. S'han activat per contra iniciatives diverses de captació de fons i pràctiques de microfinançament que han representat un 8% aproximadament.

✓ **Creixent problemàtica de tresoreria**

Una de les qüestions que ha afectat més una part del sector que treballa amb les administracions públiques ha estat, és encara, la tresoreria.

Les especials dificultats financeres de la Generalitat han provocat endarreriments molt significatius en el pagament de les subvencions i els serveis contractats amb el tercer sector. En el cas de les subvencions, s'ha agreujat el ja tradicional retard en el pagament dels ajuts provocat per un procediment administratiu mal concebut sistèmicament. Pel que fa als pagaments de la prestació de serveis, en els darrers anys hem assistit a endarreriments que han afectat fins i tot a la impossibilitat de poder fer front a les nòmines dels treballadors del servei.

A aquesta qüestió se li ha afegit la reducció de crèdit que ha patit el sector en general per part de les entitats financeres. Sense motiu aparent i cap responsabilitat per part del tercer sector, les línies de crèdit que tradicionalment pal·liaven el desfasament crònic entre despeses i ingressos provinents de les administracions s'han reduït, tancat o reconvertit en crèdits a llarg i, en qualsevol cas, els interessos s'han multiplicat per cinc amb la consegüent repercussió en les finances de les entitats.

✓ **Contractació pública i precarització del sector**

Per altra banda, les retallades i reduccions pressupostàries s'han traduït també en la prestació de serveis públics que estaven externalitzats en les entitats del tercer sector.

En alguns casos s'han eliminat els serveis i, de forma força generalitzada, s'han minorat les dotacions pressupostàries en el preu de sortida de la contractació de serveis. El preu ha esdevingut el paràmetre determinant en la contractació pública per damunt dels paràmetres de qualitat i la subhasta s'està incorporant com a mètode en el procés d'adjudicació en la prestació de serveis educatius i socials.

Com a conseqüència, els marges de gestió s'han reduït ostensiblement i els serveis es precaritzen progressivament.

Aquest fet s'afegeix a la discriminació negativa, respecte les empreses mercantils, que ja pateixen les entitats del tercer sector, quan s'ha generalitzat la interpretació per part de les taules de contractació en el sentit que les ofertes es valorin amb el preu net sense IVA.

Aquest fet perjudica les entitats no lucratives, exemptes de repercutir IVA per llei, i que no poden recuperar l'IVA que suporten en les seves despeses com a consumidores finals.

Tot plegat està debilitant les entitats del tercer sector. Els efectes de la precarització i les discriminacions negatives en la contractació pública dels serveis socials i educatius tenen un impacte negatiu, fins i tot molt més important que la reducció de determinades subvencions ja que se li està negant al tercer sector la seva condició de soci estratègic del sector públic i minant la seva dimensió, les seves capacitats productives, la generació d'ocupació i el seu impacte social.

✓ **Ajustos i reconversió del sector**

La crisi econòmica i la seva repercussió en el sector públic està repercutint en el tercer sector en el seu conjunt i particularment en la seva dimensió i estructuració.

Aquelles entitats amb major dimensió, patrimoni i base social han resistit i han estat en millors condicions per fer front a unes circumstàncies sobrevingudes, algunes d'elles difícils de preveure. D'altres, més febles o simplement més dependents de les administracions públiques, han desaparegut o s'han reconvertit.

El darrer anuari 2013 del Tercer Sector Social ja reflectia alguns indicadors d'aquesta repercussió. Per exemple, amb dades del 2011, havien disminuït el nombre d'entitats en un 10% i havien passat de les 7.500 de 2007 a les 6.800 del 2011. Per la seva banda, l'informe d'ESADE-Fundació Caixa i Fundació PwC, (11) preveia un tsunami amb la reducció d'un 25% de les ONG i un decrement d'entre un 10 i un 30% del finançament en els propers anys.

Paral·lelament, la mitjana del pressupost anual de les entitats s'ha incrementat en un 13%. Probablement s'ha produït un procés de concentració.

En tot cas, tant el volum pressupostari del sector com els seus nivells d'ocupació s'han situat en els paràmetres de 2007 després d'haver arribat a una punta de creixement el 2011, producte de l'expansió dels pressupostos públics abans de la crisi. S'han reduït les estructures de les organitzacions. La crisi les ha fet més eficients i també més precàries.

En definitiva, queda dibuixat un panorama de retrocés pel que fa recursos i estructura organitzativa que ha de fer front a les necessitats creixents derivades de la crisi.

✓ **Increment de la participació ciutadana i el voluntariat**

Ja s'ha senyalat anteriorment que la crisi econòmica i el descrèdit de la política ha incentivat la participació ciutadana amb múltiples i diverses formes.

En el cas del tercer sector social, en els darrers quatre anys s'ha incrementat el voluntariat en un 23%, unes 55.000 persones.

Destaca particularment la incorporació d'homes i de gent gran, jubilada laboralment. Aquests dos elements són molt significatius en termes històrics i de futur tractant-se d'un sector tradicionalment molt feminitzat i, per altra banda, expressió d'una piràmide d'edats decantada a la part superior amb centenars de milers de persones no actives laboralment i alhora capacitades i amb disposició física i mental de participar en organitzacions d'interès general.

3. Reptes del tercer sector davant el canvi d'època

L'any 2013 va cloure un debat important arreu l'Estat en què hi van participar centenars de persones, responsables d'entitats, entorn el nou paper del tercer sector social davant el canvi d'època que va promoure la Fundació Esplai. (12) Es va analitzar d'una manera particular l'impacte de la crisi i es van formular algunes línies de futur. Reproduïm a continuació, en forma de decàleg, algunes de les principals conclusions pel que fa als reptes pel tercer sector que entenc que cal tenir presents en la nova estratègia metropolitana de Barcelona si volem disposar d'un tercer sector sòlid, capaç de jugar un paper cabdal en la cohesió i integració social de Barcelona.

Una primera conclusió era genèrica i feia referència a la necessitat d'un canvi global. Li seguien vuit accents específics i una darrera idea referida a la conveniència d'implicar el conjunt del tercer sector, de la societat i també de les polítiques públiques en l'articulació i el compromís vers el canvi senyalat, en la mesura que disposar d'un tercer sector sòlid i articulat és quelcom necessari per a una societat cohesionada socialment.

✓ **Canviar les ONG**

El Tercer Sector ha d'operar un canvi substancial si vol donar respostes noves a una nova societat. L'impacte creixent de la crisi econòmica entre els més vulnerables i àmplies capes de la població; la dependència i reducció dels pressupostos públics i la incidència en el seu finançament; la crisi institucional i d'intermediació de les ONG i les seves estructures de

representació; la societat digital i el seu impacte en la vida social i de les institucions; l'emergència de nous moviments socials i noves formes de participació; l'amplitud i major presència del voluntariat i solidaritat entre la gent gran. Tots ells són factors d'aquest canvi d'època que qüestionen els paràmetres actuals de les entitats del tercer sector i requereixen una reinvençió si no volen passar a ser obsoletes o relíquies del passat.

✓ **Reforçar la voluntat transformadora**

L'atenció a les persones més vulnerables, la funció pal·liativa de situacions d'emergència o la prestació de serveis a les persones no han de ser incompatibles amb el compromís de les ONG per lluitar contra les causes que generen exclusió i la seva vocació transformadora.

Les ONG han de superar la "sectorialització" actuant de manera més transversal i repolititzant el seu quefer, vinculant la seva acció quotidiana a la seva participació en els processos de canvi general de la societat. Es tracta de conjugar les accions específiques i l'atenció a les problemàtiques concretes amb la preocupació per la transformació de l'entorn i les estructures que les generen.

✓ **Transformar-se internament**

La capacitat transformadora del context només serà possible en la mesura que les ONG siguin capaces també de transformar-se internament. Es tracta d' "in-transformar" per "ex-transformar". En aquest procés de transformació interna destaquen tres claus: en primer lloc, canviar els mètodes i models d'intervenció, així com les competències dels equips. Segon, fomentar la seva obertura a la societat, la participació, la transparència i la rendició de comptes. En tercer lloc, incrementar la capacitat de sumar, crear sinèrgies, compartir, cooperar. En definitiva, treballar en xarxa.

El Tercer Sector ha de modificar les seves estructures verticals, centralistes i burocràtiques i obrir espais més horitzontals, deliberatius i territorials. També simplificar i fer més eficients les organitzacions.

✓ **Recuperar l'ànima de les ONG**

Sovint les demandes de les administracions o els condicionants del finançament han desenfocat, fins i tot desviat, les entitats de la seva missió i dels valors que les van conformar.

És hora de reprendre l'esperit fundacional, actualitzar tot allò que es requereixi en funció de les noves necessitats i reptes socials i orientar el nord de les organitzacions en coherència amb els valors que les caracteritzen.

✓ **Incorporar-se a la societat de la informació**

Les ONG han deixat de ser el principal mecanisme o canal de participació de la ciutadania. En aquest sentit pateixen també la crisi d'intermediació que viu avui la societat en diferents àmbits. Avui, els projectes i causes concretes i l'ús de les TIC apareixen com elements dinamitzadors de participació ciutadana, sovint més massius i efectius que l'adhesió" a les organitzacions.

El Tercer Sector s'ha d'incorporar a la societat xarxa i utilitza les TIC, no només com un instrument de millora, sinó també com a vector de transformació, amb l'objectiu de fomentar la participació i mobilitzar la societat a favor de les seves propostes, així com ser capaç d'incorporar les inquietuds de la societat en els seus propis objectius.

✓ **Ampliar i reforçar la base social**

Les organitzacions han d'ampliar i reforçar la seva base social integrant col·laboracions voluntàries, professionals, tecnològiques i econòmiques diverses. En les últimes dècades han depès massa de les administracions públiques, tant en termes de font de recursos com d'orientació i s'han dedicat de manera insuficient a ampliar i reforçar la seva base social com a base fonamental del projecte.

✓ **Ser espais d'aliança intergeneracional**

La incorporació de joves i grans, i la suma de capacitats i actius intergeneracionals són elements nuclears per a un canvi de la societat en termes d'equitat i justícia. La major esperança de vida i la possibilitat d'exercir una ciutadania activa per part de la gent gran, més enllà del seu cicle laboral, representen una aportació d'un valor incalculable. Les ONG poden ser espais intergeneracionals per excel·lència que superin estereotips i fragmentacions socials per raó d'edat i, al mateix temps, escenaris de trobada i treball compartit per a una causa comuna.

✓ **Cooperar i col·laborar: noves aliances**

El Tercer Sector s'ha de relacionar de forma més oberta, col·laborativa i autònoma amb els diferents agents i sectors. Establir xarxes i aliances amb les administracions públiques, els nous moviments socials, el món empresarial, acadèmic i els mitjans de comunicació. Quan es tracta de treballar per al comú i per a l'interès públic, compartir coneixement, capacitats, recursos i protagonisme és molt més efectiu que competir i treballar de forma separada i aïlladament.

✓ **Integrar l'econòmic i el social**

En un context de crisi que impacta de manera tan brutal sobre les persones, la comunitat i les institucions, la integració de l'econòmic amb el social apareix com un repte i element essencial en el futur del Tercer Sector.

Es tracta de conjugar la iniciativa social amb l'econòmica i ser protagonistes també d'una nova economia al servei de les persones. Un repte fonamental en aquests temps és conjugar la coherència ideològica dels projectes, la seva viabilitat econòmica i la seva projecció social.

✓ **Activar el debat al Tercer Sector**

És important que el Tercer Sector abordi amb urgència el debat del que li correspon aportar i canviar per ser útil socialment. Cal activar en el conjunt del Tercer Sector i en cada organització. En tot cas, la reflexió sobre el paper de les ONG i del Tercer Sector no és exclusiva d'aquest. Cal compartir també amb el conjunt de la societat i els seus actors diversos, també amb les polítiques públiques. La societat ha de respondre a la qüestió i decidir en quina mesura prefereix un país amb o sense ONG i, en tot cas, per a quines funcions les requereix.

4. Polítiques de reforçament del Tercer Sector en l'àmbit de la Barcelona metropolitana del 2025

El tercer sector té, doncs, reptes importants propis per tal d'afrontar en millors condicions el seu paper en una nova època i en una societat que, amb independència de com i quan se superi la crisi econòmica, requerirà un paper actiu i protagonista de la ciutadania organitzada en la vida col·lectiva social i l'atenció dels més exclosos.

Caldrà en qualsevol cas, tal com es formulava en la darrera conclusió de l'apartat anterior, unes polítiques públiques que amb determinació ajudin a afrontar aquests reptes en millors condicions. Unes polítiques que han de superar les inèrcies i els condicionants en què s'han desenvolupat en aquests temps de crisi.

Es formulen a continuació quatre línies de polítiques públiques que poden orientar una estratègia global amb el tercer sector per a la Barcelona futura:

4.1 Per un acord global amb el Tercer Sector

Cal desenvolupar un canvi de paradigma en la relació entre les administracions públiques i el tercer sector que superi el binomi de contractista/proveïdor de serveis massa present en la dinàmica actual.

El nou paradigma ha d'estar basat en un concepte de treball compartit en favor del servei públic presidit pel respecte a les pròpies legitimitats, el tracte en peu d'igualtat i la distribució de funcions i responsabilitats que correspon a cadascú.

Es tracta, doncs, no només de gestionar serveis externalitzats sinó sobretot de compartir diagnòstic, estratègies, objectius, recursos i capacitats. És des d'aquesta lògica intel·ligent que una ciutat pot assolir allò que es proposi.

És del tot essencial en aquest context instrumentar la governança de tal manera que incorpori de forma normalitzada i estable espais compartits d'anàlisi i deliberació entre administracions i tercer sector.

Convé treballar des d'aquesta perspectiva en el multinivell i combinar espais de proximitat a nivell de barri i districte amb d'altres més generals de ciutat, i fins i tot d'àmbit supralocal quan convingui, per tal de donar coherència a les actuacions que se'n puguin derivar.

Ens pot ser útil fer esment i repassar un referent proper, el Regne Unit, quan fa poc més de quinze anys el New Labour de Tony Blair va arribar al poder.(13)

Per tal de fer front a la societat dual i fracturada que havia deixat Margaret Thatcher, el nou govern va definir una política integrada de relació amb el Tercer Sector Social i la va situar en un paper central en l'agenda política de Gran Bretanya. D'aquesta manera es va concretar el *Global Compact* el 1998, un gran acord entre el Govern i les organitzacions del tercer sector, que va incorporar cinc codis de "bones pràctiques i principis":

- Finançament i aprovisionament
- Consulta i avaluació de polítiques
- No discriminació i integració
- Voluntariat
- Grups comunitaris

Associat a aquest acord es va crear l'*Office of the Third Sector* com a instrument de direcció de la política del Govern de la Gran Bretanya en relació al tercer sector.

El que és rellevant des del punt de vista que ens ocupa és que a partir d'aquesta iniciativa d'Estat es van generalitzar els *Local Compact* entre les administracions i les organitzacions de molts pobles i ciutats del país.

La idea del *Compact* anava més enllà de l'ajuda o fins i tot d'un pla de suport. Tenia a veure amb l'acord, amb el diagnòstic i el treball compartit, amb la suma per uns objectius comuns. França va seguir també les passes d'un acord similar l'any 2000.

Un acord global entre administracions i tercer sector amb traduccions locals i àmbits de proximitat en l'àrea de Barcelona suposaria un gran actiu i un impuls decisiu per afrontar el futur de la cohesió social i la vida comunitària.

4.2 Polítiques d'inversió i d'impuls del sector en el vessant econòmic i ocupacional

Tal com s'ha exposat en els dos primers capítols, el tercer sector social és també un sector econòmic i ocupacional rellevant i ho és en un sector amb gran projecció de futur ja que la seva tasca té a veure en com procurar l'atenció i el benestar a les persones.

Sovint, però, les polítiques públiques en relació al tercer sector han considerat exclusivament el seu vessant social i en conseqüència han estat els responsables dels serveis socials, educatius o de la salut els que han definit els serveis a externalitzar o els mecanismes de suport a les entitats del tercer sector.

En moltes ocasions, les regidories i departaments econòmics de les administracions encarregades de donar suport al món econòmic i empresarial i al món del treball en general obvien el tercer sector perquè entenen que és àmbit de la competència d'altres àrees municipals.

És essencial, en un moment en què cal prioritzar aquelles polítiques incentivadores del desenvolupament econòmic i la generació d'ocupació, que s'identifiqui el tercer sector com agent econòmic i ocupacional i que en aquest sentit s'incorpori una lògica transversal entre les àrees econòmiques, socials i d'educació en les administracions locals que permetin desenvolupar un pla potent en aquesta direcció.

És oportú recordar la iniciativa del nostre país veí, França, quan l'any 2000, el govern de la República, va impulsar l'ambiciós Pla Aubry d'ocupació juvenil que va suposar la contractació per part del sector associatiu de 100.000 llocs de treball de joves d'entre 18 i 25 anys per a feines d'utilitat social i ambiental a través d'un esquema en què el Govern finançava el 80% del salari durant els primers cinc anys de contractació. El pla va suposar la consolidació d'uns 60.000 contractes al cap del temps.

A més, va generar unes sinèrgies que van multiplicar la seva eficàcia a través d'un triangle virtuós amb tres vectors: s'estimulava la contractació juvenil, es reforçava el tercer sector i alhora es garantien serveis útils a la comunitat.

Incorporar la transversalitat en les polítiques resulta, doncs, del tot estratègic per a garantir el seu èxit.

Més enllà de les polítiques ocupacionals, entendre que el tercer sector és també un sector econòmic rellevant ens ha de dur a impulsar iniciatives que reforcin el seu paper en matèria d'inversions, recerca, tecnologia i internacionalització com qualsevol altre sector, encaminades a patrimonialitzar-lo i dotar-lo de musculatura organitzativa i financera. Sovint ens hem trobat com determinats dispositius de suport públic es dirigien exclusivament a empreses i deixaven al marge les entitats no lucratives.

Cal recordar en aquest sentit que les línies de subvencions en capital per a inversions del tercer sector han anat desapareixent en els darrers anys, la qual cosa ha anat empobrint el seu ja de per si migrat patrimoni. Cal invertir aquesta tendència si volem disposar d'un tercer sector d'acord amb l'estratègia global de la Barcelona del 2025.

4.3 La contractació pública com a instrument

La prestació de serveis públics per part de les organitzacions del tercer sector mereix un capítol específic. De fet, la contractació pública és un instrument de suport al sector quantitativament molt més significatiu i important que les partides de subvencions cap a les entitats. El sector ja ho va identificar en el seu primer Pla estratègic del tercer sector

social de Catalunya 2008-2011, impulsat per la Taula del Tercer Sector (14) i ho va proclamar en el seu manifest final del segon Congrés del 27.03.09 (15)

Per contra, tal com s'ha analitzat en els capítols anteriors, actualment el preu està esdevenint el principal criteri d'adjudicació dels serveis i el tercer sector es troba discriminat en relació al món mercantil en qüestions com la valoració de les ofertes sense l'IVA o determinats indicadors de solvència. Malgrat les recomanacions i directives de la Unió Europea més recents, de gener de 2014, massa sovint s'opera amb criteris de mercat en l'adjudicació dels serveis socials i educatius. A més, com hem vist, darrerament fins i tot s'ha entrat en una dinàmica de precarització dels serveis i de les pròpies organitzacions.

Els intents dels darrers anys d'incorporar clàusules socials als processos de contractació no han resultat reeixits en termes generals, des del punt de vista de fomentar la contractació dels serveis amb el tercer sector.

Cal operar un canvi substancial en aquesta matèria que es troba massa subjecte a una interpretació jurídica restrictiva i condicionada per la lògica del mercat més que per l'interès de les persones, la qualitat dels serveis i l'objectiu de disposar d'un sector no lucratiu compromès amb els serveis públics i una societat cohesionada amb una lògica de proximitat. Són valuosos els treballs que s'han desenvolupat en els darrers anys com la Guia pràctica de clàusules socials "El Valor afegit del Tercer Sector en la prestació de Serveis Públics" que va impulsar la Taula del Tercer Sector el 2009 (16) i els treballs que s'han fet entre representats de la Confederació i la Taula amb l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports de l'Ajuntament de Barcelona al llarg de 2014.

L'estratègia de la Barcelona futura pot incorporar de forma pionera una nova manera de concertar amb el tercer sector que provoqui una dinàmica virtuosa, també en aquest camp, en la mesura que proporcioni uns serveis de proximitat de major qualitat a la ciutadania, uns nivells de qualitat en les condicions laborals dels professionals dels serveis socials i educatius i, finalment, un tercer sector més reforçat i implicat en la vida comunitària.

Això vol dir a la practica generalitzar en els òrgans de contractació pública dels municipis de Barcelona i el seu entorn, una interpretació de les normes alineada amb aquesta estratègia: millor qualitat en els serveis a les persones, vinculació a la comunitat, absència de negoci lucratiu i reforçament del tercer sector.

4.4 La generació d'aliances entorn les causes comunes

L'anuari del Tercer Sector de 2013 senyalava que el 75% de les entitats valoraven com una alternativa eficaç per fer front a les conseqüències de la crisi econòmica, les aliances amb el sector empresarial.

Aquesta dada contrastava amb el fet que només un terç de les entitats establien acords o rebien fons d'alguna empresa. Per contra, les experiències de col·laboració entre el tercer sector i el món econòmic són altament valorades per ambdues parts quan aquestes es produeixen. La cultura de la Responsabilitat Social Corporativa (RSC) ha anat guanyat terreny dins les empreses que saben que el seu posicionament a la societat passa també per la implicació en els afers col·lectius i d'interès general.

Si bé el context de la crisi ha fet minvar els recursos destinats per part de les empreses a projectes del tercer sector, la col·laboració i la generació de sinèrgies entre administracions públiques, tercer sector i món mercantil és un dels camps amb més recorregut possible en termes de futur.

Existeixen precedents prou coneguts a Barcelona de col·laboració de corporacions amb esdeveniments de ciutat que han estat promoguts per l'Ajuntament. També comença a existir un bagatge prou significatiu de bones experiències de col·laboració d'empreses amb projectes liderats per organitzacions de la societat civil.

Cal destacar també la implicació d'altres actors com mitjans de comunicació públics i privats i també d'institucions com les universitats o d'altres centres de recerca en l'impuls de projectes o l'avaluació d'aquests.

La nova estratègia de Barcelona ha de contribuir a reforçar aquesta cultura de la col·laboració interinstitucional i convertir en un gran corrent i signe d'identitat la suma d'esforços entre entitats del tercer sector, institucions públiques i món empresarial.

La marca Barcelona ha de poder incorporar, a més dels valors cívics i comunitaris, una manera de fer basada en la col·laboració i la creació de sinèrgies i complicitats entorn les causes comunes.

BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES

1. IDESCAT. Dades 2013 Editades el maig i octubre de 2014
2. Consejo General del Poder Judicial- Boletines de conciliación
3. Iguals. Acabem amb la desigualtat extrema- OXFAM-Intermón, octubre 2014
4. Ciutadania i Inclusió Social. 2012- Documents pel Debat nº 4 Fundació Esplai
5. Llibre blanc del Tercer Sector Cívico Social de Catalunya. Centre d'Estudis de Temes Contemporanis – Generalitat de Catalunya, 2002
6. Anuari Tercer Sector Social 2009 – Taula Tercer Sector Social Catalunya – Observatori Tercer Sector
7. Anuari Tercer Sector Social 2011 – Taula Tercer Sector Social Catalunya – Observatori Tercer Sector
8. Anuari Tercer Sector Social 2013 – Taula Tercer Sector Social Catalunya – Observatori Tercer Sector
9. Anuario del Tercer Sector de Acción Social en España – Fundación Luis Vives, 2010
10. Anuari 2009 del Tercer Sector Social de la ciutat de Barcelona – Ajuntament de Barcelona, febrer 2010
11. Informe sobre el Presente y futuro del Tercer Sector ESADE-Fundació la Caixa-Fundació PwC, 2013
12. Ciutadania i ONG. El nou paper del tercer sector davant el canvi d'època- Col·lecció Documents pel Debat nº 5 -Fundació Catalana de l'Esplai, 2013
13. Modelos Europeos en la evolución del Tercer Sector Social – Fundación Luis Vives, 2011
14. La conquesta dels drets socials. Primer Pla Estratègic del Tercer Sector Social de Catalunya 2008-2011 - Taula del Tercer Sector Social de Catalunya juliol 2008
15. Un sector al servei de les persones. 2on Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya – L'Hospitalet, 26-27 de març de 2009 – Taula del Tercer Sector Social de Catalunya, 2009
16. El valor afegit del Tercer Sector en la prestació dels Serveis Públics. Guia pràctica de clàusules socials en la contractació pública de serveis socials i d'atenció a les persones. Taula del Tercer Sector Social de Catalunya, 2009